

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning VT-15

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Pierre Boutagi & Ashkan Eghtesadi-Azar

Handledare: Gary Kokk

Examinator: Iwona Sobis

Segregation: En jämförande studie av kommunala skolors arbete mot segregation i Göteborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Sammanfattning

Titel: Segregation: En jämförande studie av kommunala skolors arbete mot segregation i Göteborg

Författare: Ashkan Eghtesadi-Azar & Pierre Boutagi

Nyckelord: Segregation, skola, systemteori

Vårt syfte med denna studie var att jämföra två gymnasieskolor, Angeredsgymnasiet och Polhemsgymnasiet, och vad de gör för att minska de negativa effekterna av segregation samt beskriva vilka svårigheter de kan råka ut för. Vi valde att skriva om detta efter att ha märkt hur lite utrymme det fick i debatten om skolan.

För att genomföra denna uppsats använde vi oss av tillsynsrapporter från Skolverket/Skolinspektionen och utförde intervjuer med rektorer, lärare och elever. Sedan jämförde vi skolorna med varandra och utifrån vår valda teori (systemteori).

Det viktigaste vi kunde notera var att skolorna har två olika problem: Elever, med huvudsakligen invandrarbakgrund, lämnar Polhemsgymnasiet medan Angeredsgymnasiet får ta emot elever som hoppat av sina skolor.

Angeredsgymnasiet har ett stort program för att försöka förminska segregation medan Polhemsgymnasiet inte har något. Ändå har Angeredsgymnasiet större problem med detta då situationen försämrats drastisk de senaste åren.

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering	1
2. Syfte och frågeställning.....	2
3. Tidigare forskning.....	2
4. Teoretisk referensram.....	4
5. Metod.....	6
5.1 Urval	6
5.2. Intervjuer	7
5.3. Tillsynsrapporter.....	7
6. Resultat.....	8
6.1. Angeredsgymnasiets tillsynsrapporter	8
6.2 Polhemsgymnasiets tillsynsrapporter	9
6.3. Intervjuer Angeredsgymnasiet	11
6.3.1. Arbete mot segregation	11
6.3.2. Beslut och resurser	13
6.3.3. Friskolornas påverkan	14
6.3.4. Utveckling och framtid	15
6.4. Intervjuer Polhemsgymnasiet	18
6.4.1. Arbete mot segregation	18
6.4.2. Beslut och resurser.....	19
6.4.3. Friskolornas påverkan	21
6.4.4. Utveckling och framtid	22
7. Tolknings av empiriskt resultat	24
7.1. Jämförelse av skolorna	24
7.2. Skolorna och Systemteori.....	25
8. Diskussion och slutsats.....	27
9. Referenslista.....	30

1. Inledning och problemformulering

Segregation är ett ständigt problem i vårt samhälle. I denna studie har vi valt att inrikta oss på segregation inom skolväsendet i två av Göteborgs gymnasieskolor, Angeredsgymnasiet och Polhemsgymnasiet, och hur de arbetar för att motverka segregations negativa effekter. Båda dessa skolor är kommunala och har cirka 1000 elever. Skolorna ligger i två stadsdelsnämnder, Angered och Lundby, med olika socioekonomiska förutsättningar för att bekämpa segregation i skolan. Angeredsgymnasiet är betraktat som, till en viss del, segregerad skola, medan Polhemsgymnasiet betraktas som mindre segregerad.

Segregation definieras i Nationalencyklopedin som “*det rumsliga åtskiljandet av befolkningsgrupper.*” (Nationalencyklopedin, 2015).

För att det inte skall råda några missförstånd vill vi klargöra vad vi menar med segregation. Med segregation menar vi en uppdelning i skolan och samhället där det i vårt fall finns en större andel elever med invandrabakgrund (främst andra generationens invandrare) än elever med svensk etnicitet, eller tvärtom.

På senare år har mycket av diskussionen kring segregation i skolan berört det fria skolvalet och vilken effekt den haft på skolorna. Skolvalet har varit kontroversiellt hos många ledande experter inom det svenska skolväsendet då de anser att den leder till en mer segregerad skola. De lyfter fram att de som söker till och går på friskolorna är främst elever med högutbildade föräldrar och att detta leder till att både de kommunala och friskolorna blir allt mer segregerade. Samtidigt tycker andra experter att den ökande segregationen i skolan inte kan skyllas på friskolorna utan på andra faktorer som påverkar samhället. (Svensson, Suhonen, Wingborg, 2014, 9 september).

Ännu ett problem med segregation i skolan är andelen elever i årskurs nio i Göteborg som är gymnasiebehöriga. I Angered kan hälften av eleverna i årskurs nio på en enskild skola sakna gymnasiebehörighet. Detta tycker utbildningsnämndens ordförande Robert Hammarstrand beror på segregation i skolan och påstår att Göteborgs skolor är i högre grad mer segregerade än vad själva stadsdelarna är (Johansson, 2012, 8 november).

Utöver detta är det oroande hur lite arbete som skolorna i Sverige lägger på att motverka segregation. Detta är något som Skolinspektionen anser borde förbättras och i en studierapport från 2009 kritiserade man nästan varenda skola man undersökte och tyckte att deras resursfördelning och arbete för likvärdighet inte var tillräcklig (Skolinspektionen 2014: 5-7).

2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka och jämföra hur två gymnasieskolor arbetar mot segregation i deras respektive skolor. För att åstadkomma detta valdes två gymnasieskolor för att belysa likheter och skillnader i deras arbete för en likvärdig skola.

Göteborg är en av de mest segregerade städerna i Sverige och därför tycker vi att denna studie är relevant då vi försöker undersöka segregation i det tidiga stadiet (Sundell, 2013, 14 november).

Medan mycket finns skrivet om segregation i Sveriges skolor, är det betydligt svårare att finna något om *hur* skolorna försöker motarbeta segregationens negativa effekter. Detta är den viktigaste aspekten av vår studie. Hur mycket fokus som läggs på ämnet, hur används resurser för att minska problemen med segregation och har det fungerat?

Med allt detta som bakgrund blir vår generella huvudfråga:

- Hur arbetar skolorna för att minska de eventuella negativa effekterna av segregation?

3. Tidigare forskning

Segregation i skolan engagerar många, allt från föräldrar till forskare. Under de senare åren har flera samhällsvetare och skole experter genomfört studier om detta övergripande ämne. En av dessa studier tar upp hur det finns ett enormt gap i skolprestationen mellan elever som har invandrarbakgrund, framför allt andra generationens invandrare, och elever med svensk bakgrund. Martin Nordin (2011) lyfter fram att det har gjorts undersökningar kring om det finns en korrelation mellan hur många elever med invandrarbakgrund som går på en skola och negativa betyg. Dessa undersökningar har visat att det faktiskt finns ett samband men detta

visar inte hela bilden. Betygen jämförs i många fall med skolor som har elever med högt utbildade föräldrar och då kan denna faktor spela en större roll än deras geografiska bakgrund.

En annan aspekt som är viktig är skolkvaliteten. Här tycker Nordin att om skolan allmänt har en hög kvalitet, med lärare som har rätt utbildning för vad de lär ut, så blir segregationen ett mindre problem. Han tar även upp effekten av att ha multikulturella skolor. I sina undersökningar har han försökt utröna om elever som har etniskt svenska föräldrar haft en positiv effekt på elever som har invandrabakgrund. I klasser där en stor majoritet elever är av invandrabakgrund kommer de som gör bäst ifrån sig att söka sig bort från dessa skolor och istället gå på de som har ”bättre” rykten. Detta har en oerhört negativ effekt på eleverna som är kvar. Därför bör skolor vara mer multikulturella. Eleverna med svensk bakgrund influerar andra elever på ett värdefullt sätt och vice versa.

Detta är kanske en av de mest övervägande argument i Nordins artikel, att man ska lägga mer resurser för att minska segregationen i skolan. Mindre segregation leder till bättre utbildning för alla och bättre utbildning för alla leder eventuellt till ett bättre samhälle (Nordin, 2011:416-432).

I en annan studie försöker man reda ut om friskolor verkligen ökar segregationen i skolorna, något som Skolinspektionen har argumenterat för. Anders Lidbom (2010) skriver att det har skett en markant ökning av segregering i de svenska skolorna och i samhället som helhet. Men han tycker inte att införandet av friskolor förklarar den ökade segregationen. I hans egna undersökningar har det framkommit att friskolor inte haft en betydande effekt på segregationen i de svenska skolorna. Lidbom argumenterar att problemet är större än enbart skolan och att detta är en fråga för samhället i stort (Lidbom, 2010:616-627).

En studie jämför två skolor i Biskopsgården och Torslanda i Göteborg och hur stadens satsning för minskad segregation har påverkat dem. Detta är likt vårt arbete då Biskopsgården är ett drabbat område som är väldigt segregerat medan Torslanda är ett mindre drabbat område, precis som våra valda stadsdelar är. Johansson och Schmidt (2005), går in på att man inte kommer åt segregationens problem med en storstadssatsning utan att man måste inrikta sig på att förbättra bostadsförhållandena i de drabbade områdena. Skillnader i samhället avspeglar sig på skolan och har en stor påverkan. Om elever får ett bättre levnadsförhållande bör det leda till en minskad segregation (Johansson & Schmidt, 2005).

4. Teoretisk referensram

Vi har valt att titta på hur Angeredsgymnasiet och Polhemsgymnasiet arbetar och organiserar sig mot segregation genom ett systemteoretiskt perspektiv, främst utifrån Peter Senges bok *The fifth discipline* (1994). I boken tar Senge upp något han kallar den lärande organisationen och dess betydelse för en organisations överlevnad. För att uppnå en fungerande lärande organisation har Senge tagit fram fem discipliner. De är: Personligt mästerskap, Tankemodeller, Gemensamma visioner, Teamlärande och Systemtänkande (Senge 1994:9f).

Med **Personligt mästerskap** menar Senge att människor försöker ständigt ta till sig ny kunskap och nya sätt att förbättra sig. Detta skall leda till en organisation där chefer och ledare uppmanar arbetare att dela sina åsikter, vara delaktiga i beslutsprocesser och ta mer ansvar. Den andra disciplinen är **Tankemodeller**, som är djupt inrotade antaganden och generaliseringar som influerar individens tankemönster och klargör hur man förstår världen och vidtar åtgärder. Med det menas att individers inlärd tankemönster förhindrar möjligheten att få ny förståelse och kunskap om hur organisationen skall fortsätta utvecklas. Därför bör man sträva emot att anamma andra tankemodeller så att organisationen kan fortsätta att förbättras.

Flera företag och organisationers visioner för framtiden framställs av enbart ett fåtal personer. I sådana fall minskar arbetarnas motivation eftersom de inte alltid känner sig delaktiga i visionen. Den tredje disciplinen, **Gemensamma visioner**, är när man försöker utforma en kollektiv vision genom att ta till sig idéer och kunskap från alla individer i organisationen. För att detta skall vara möjligt krävs det en hög grad av de två tidigare nämnda disciplinerna. Arbetarna måste kunna ta till sig ny information och kunna tänka utifrån andra individers tankemönster. En gemensam vision leder till en ökad inspiration och arbetsglädje hos arbetarna då deras tankar och idéer är en del av visionen.

Teamlärande, som man kanske hör från namnet, innebär att individer i en grupp hjälper och utnyttjar varandras kunskaper och färdigheter för att uppnå gruppens mål. Gruppen skall ses som en helhet där varje individ jobbar för att hitta en lösning på ett problem. För att detta skall fungera behöver man återigen inneha de förnämnda disciplinerna och det är viktigt att man inte hamnar i en position där gruppens medlemmar dömer varandra utifrån personliga uppfattningar.

Systemtänkande är den sista disciplinen, den som för ihop de andra fyra och skapar balans. För att det skall förekomma förändringar i en organisation bör man uppfatta och se till helheten, det vill säga systemet och inte bara vissa delar av organisationen. Men det kan vara problematiskt att se organisationen på detta vis eftersom man själv är en del av systemet (Senge 1994:11f).

Detta är viktigt eftersom det är systemet som gör att de andra disciplinerna fungerar ihop. Själva disciplinerna är ofullkomliga utan något som binder ihop dem. Systemtänkandet skall, enligt Senge, leda till att man får ett nytt perspektiv på omvärlden där man inte skyller sina problem och misslyckanden på externa anledningar. Man inser att de flest utmaningar man ställs inför är skapade av beslut man själv tagit och erkännandet av detta är fundamentalt för att hitta en väg framåt (Senge 1994:11f).

Ingen organisation har förmågan att bli en perfekt lärande organisation. Det är viktigt att ha i åtanke att Senge ser den lärande organisation som en vision eller ett ideal som bör följas. Det är alltså inget mål som skall uppnås utan det är en löpande process där man ständigt utvecklas.

Vi tycker att Systemteori är idealisk för att analysera skolor eftersom man alltid förväntas att utvecklas och förbättra sin prestation. Därför kommer vi att försöka applicera Senges olika antaganden på skolorna vi valt och se i hur stor grad de använder sig av dessa, oavsett om det görs avsiktligt eller inte.

Det tycker vi är relevant då skolan skall vara som ett system där alla skall ha en röst samt kunna vara delaktiga och veta vad som pågår på skolan, från rektorer och lärare ända ner till eleverna. Självklart ser det inte alltid ut så i verkligheten och skolorna arbetar kanske inte ur en strikt organisatorisk teori men vi tror att flera av deras tankar och mål liknar Senges antaganden.

Vi kommer titta på hur beslutsprocessen ser ut och i vilken utsträckning lärare och elever deltar i beslutfattande. I detta fall kommer vi att inrikta oss på beslut gällande segregation. Här kommer det även att var intressant att se hur mycket av Senges antaganden som är relevanta. Personligt mästerskap är given i detta sammanhang eftersom det krävs att både lärare och elever har en vilja av att lära sig och utvecklas. Tankemodeller ser vi som ett sätt för organisationen att inte ha inrotade antaganden där man är fast i ett tankemönster eller är ovillig att medge att en förändring behövs. Med klassråd och elevråd försöker skolor att få elevers åsikter om saker och ting. Detta kan ses som ett försök till att skapa en gemensam

vision där alla i skolan drar åt samma håll. Kopplat till gemensam vision är teamlärande. Det är något som skolan konstant försöker lära ut till sina elever eftersom det är väsentligt att de vet hur man samarbetar och jobbar i grupp för framtida åtaganden. Allt detta skall komma tillsammans i ett system där man ser till helheten av skolan.

5. Metod

Med tanke på tidsaspekten för denna studie, valdes endast skolor i Göteborg. För att få en djupare förståelse för hur själva skolorna arbetar valde vi att inrikta oss på enbart två skolor. Gymnasieskolor valdes för att det underlättar vår strävan att ta reda på betyg och annan väsentlig information samt att de är mer åtkomliga än grundskolor.

Vidare utsågs Angeredsgymnasiet och Polhemsgymnasiet som analysobjekt för att illustrera skillnader mellan hur en skola som enligt Skolverket inte når upp till sina mål, med en som uppfyller sina krav. Att just dessa två skolor är med i studien är inte det väsentliga (förutom att de är jämnstora) utan det är skolors arbete för likvärdighet som är vårt fokus. Val av andra skolor hade inte påverkat vårt syfte eller metod.

Eftersom många fristående skolor är nya och det inte finns mycket information om dem togs även beslutet att enbart inrikta oss på kommunala skolor. Flera av friskolorna är dessutom små i jämförelse med de kommunala skolorna och detta försvårar jämförbarheten.

För att svara på själva frågeställningen har vi använt oss utav metoden kvalitativ textanalys där tillsynsrapporter från Skolinspektionen och de intervjuer vi genomfört är underlaget för vårt resultat. Därefter har vi jämfört skolornas resultat för att påvisa vilka skillnader respektive likheter som finns. Vi har besökt Angeredsgymnasiet och Polhemsgymnasiet och intervjuat sexton personer: tre rektorer, en specialpedagog, åtta lärare och fyra elever för att undersöka vad de själva tycker om segregation i skolan och problemen det medför. Likheter och skillnader som uppkommer förklaras även utifrån ett systemteoretiskt perspektiv.

5.1 Urval

Vi utförde våra intervjuer utifrån ett slumpmässigt urval där vi på måfå valde ut rektorer, lärare och eleverna vi intervjuade. Denna metod kändes bäst eftersom det inte fanns större

svårigheter att kontakta skolorna och att hitta intervjuobjekt (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud 2012:174ff). Skolorna underrättades på förhand när vi skulle komma förbi och genomföra intervjuer.

5.2. Intervjuer

Tanken är att intervjuerna skall genomföras med ändamålet att få en mer detaljerad och klarare bild av hur skolorna arbetar för att minska de negativa effekterna av segregation. Innehållet av intervjuerna från skolorna kommer att jämföras med varandra och tillsynsrapporterna.

Inför intervjuerna behövdes det från vår sida en noggrann åtanke på vilka frågor vi skulle ställa och på vilket manér vi gör det på. Intervjuerna bör vara så bekväma som möjligt med öppna frågor. Fördelen med intervjuer på plats är att det finns en större chans att vi får mer oväntade och ärliga svar samt att man kan följa upp en rektors eller en lärares svar med påföljande frågor om varför de tycker som de gör (Esaiasson, et al., 2012:251ff).

Kontentan av våra intervjuer redovisas som citat i olika teman för att tydligt klargöra när det är respondenterna som säger något.

Utöver intervjuerna gjordes även en observation på vardera skola för att kunna se om vår bild passar ihop med tillsynsrapporterna och respondenternas svar. Detta hoppas vi ska kunna öka trovärdigheten för studien då vi täcker så mycket som möjligt för att kunna få en helhetsbild om problemen med segregation i skolan.

5.3. Tillsynsrapporter

Tillsynsrapporter från Skolverket/Skolinspektionen valdes som analysobjekt eftersom vi ansåg dem som mest pålitliga för en jämförande studie av skolor. Inspektionen granskar hela skolverksamheten för att se till att alla lagar och regler följs av skolorna. Deras undersökning utgår från skollagen, förordningar och läroplaner. Tillsynsrapporterna består av en utredning kring skolornas normer och värden, kunskapsnivån på undervisningarna, arbetsmiljö, pedagogisk verksamhet, styrning och ledning och användandet av resurser. De rapporter vi tagit del av är från år 2004 och 2011 för respektive skola (Skolinspektionen Polhemsgymnasiet 2004).

Vidare är tillsynsrapporterna koncisa och sträcker sig över en längre period, vilket vi hoppas ska kunna ge en hint om utvecklingen och de faktorer som påverkar skolan. Detta ger oss en bild om segregationen i skolan har förbättrats eller försämrats mellan 2004 och 2011.

En förklaring till varför det i arbetet kan stå Skolverket eller Skolinspektion är att tillsynsbesöken fram till år 2008 genomfördes av Skolverket. Därefter har tillsyns och kvalitetsgranskning av skolor utförts av Skolinspektionen (Skolinspektionen 2014). Det framgår inte i vilken utsträckning rapporternas utformning påverkas av om Skolverket eller Skolinspektionen har ansvar för tillsynen. De utgår från liknande förutsättningar och indikatorer, vilket rimligen bör kunna leda till en jämförelse av rapporterna.

6. Resultat

6.1. Angeredsgymnasiets tillsynsrapporter

Skolverkets tillsynsinspektion 2004 ägde rum under en tid då stora förändringar genomfördes på gymnasiet. Vid denna tid var cirka 65% av skolans elever från en invandrarbakgrund och en lika stor andel är flickor. Efter flera års minskning av sökande till skolan så togs det ett beslut att ändra Angeredsgymnasiet både organisatoriskt och pedagogiskt så att den skulle bli mer ekonomiskt sund. En av flera ändringar som ägde rum var att antalet rektorer ökade. Numera finns fyra rektorer, där var och en har sitt eget område inom organisationen som de ansvarar för. Nya pedagogiska idéer infördes, till exempel Passioner och Problembaserat Lärande – PBL. Tanken med PBL var att undervisningen för det mesta skulle ske i projektform där ett projekt skall innehålla information och kunskap från flera olika ämnen som eleven valt och tycker är intressant.

Dessa ändringar kritiserades av både lärare och elever. De kände en stor oro över vad komma skall och om alla dessa förändringar skulle ha en positiv effekt på skolan. Dessutom kände sig lärare och elever bortglömda i beslutsprocesser och att deras åsikter inte hade någon betydelse, även om skolledningen försökt att få alla engagerade. Medan det finns förståelse för rektorernas beteende och att de har fullt upp med skolans förändringar tycker lärarna att mer borde gjorts för att involvera dem.

Det finns betydande problem när det gäller säkerheten på skolan då våldsamheter ofta bryter ut. Elevernas betyg är ett annat problem. Skolan ligger under Sveriges skolors medelvärdet i

detta avseende och är en av få gymnasier i Göteborg som har negativ betygstrend bland sina elever.

Angeredsgymnasiet beskriver sig själva som en mångkulturell och trygg skola. Skolans ledning har jobbat hårt för att göra skolan mer attraktiv och mindre segregerad. Man har startat olika program för att locka studenter från andra delar av staden och man försöker forma relationer till andra gymnasier. Flera av programmen skapades i ett försök av skolan att minska segregationen och förbättra integrationen.

Skolverket berömde Angeredsgymnasiets ledning och rektor för deras initiativ och vilja att införa nya idéer (Skolverket Angeredsgymnasiet 2004).

Under Skolinspektionens tillsynsundersökning 2011 hade antalet elever inte ändrats avsevärt från 2004. Fortfarande är det strax över 1000 elever som går på skolan. Medelvärdet av elevernas betyg var alltså under medelvärdet jämfört med resten av Sveriges gymnasieskolor. Alltså var det många som inte fullföljde sin utbildning under sina tre år på skolan. Satsningarna från 2004 ledde till en något minskad segregation, men inte till en förbättring av skolans studieresultat. Något som också blivit bättre är att våldsamheterna minskat och tryggheten ökat.

Skolan försökte fortfarande involvera eleverna i skolupplägget och minska segregation men i mindre skala än vad som gjordes år 2004. Detta kanske beror på att segregationen minskade en del sen 2004 och det finns både fler elever som är bosatta utanför Angered och med svensk etnicitet som går på skolan. I denna aspekt hade skolan förbättrats men den minskade segregationen påföljdes inte av bättre studieresultat. Här lägger Skolinspektionen, till skillnad från tillsynsrapporten från 2004, mycket av skulden på rektorerna. De påpekar att de inte undersöker skolans resultat regelbundet och gör därför inte tillräckligt för att förbättra betygen (Skolinspektionen Angeredsgymnasiet 2011).

6.2 Polhemsgymnasiets tillsynsrapporter

År 2004 hade Polhemsgymnasiet 938 elever och skolan var högt ansedd bland ungdomar då det var ett högt antal sökande. De flesta var boende i Göteborg men ungefär 15% kom från närliggande kommuner. Fördelningen mellan pojkar och flickor var jämn och cirka 20% av eleverna kom från en invandrarbakgrund. Skolans elever hade ett högt snittbetyg som var

över medelvärdet i Sverige och beskrevs som en trygg och säker skola. Den är organiserad på det sätt att varje program är tilldelad en egen rektor, det vill säga en rektor för Naturvetenskap, en för Samhällsvetenskap och en för Teknikprogrammet. Det finns även en verksamhetschef som har en översikt över skolans resurser och ansvarar för stödprogram som elevhälsovård, maten på skolan och dess lokaler. De flesta beslut tas utav dessa fyra personer utifrån riktlinjer från utbildningsdepartementet samt råd från lärare och elever så att utbildningen speglar hela organisationen. De hade också ett samarbete med flera andra skolor från andra länder och deltar aktivt i olika program för ett internationellt utbyte. Målet med detta var att kunskap och information skulle spridas från elever som besöker andra skolor och från de som anländer till Polhemsgymnasiet. Detta tyckte skolan var viktigt eftersom det bidrog till en större grad av förståelse för andra kulturer. Inspektörerna besökte dessutom flera lektioner och elevråd där deras bedömning var att det pågick en öppen diskussion mellan lärare och elever för att få fram deras synpunkter över vad som behöver förbättras inom skolan.

Sammanfattningsvis ansåg inspektörerna att Polhemsgymnasiet klarade av samtliga mål på ett lysande sätt och det förekom inte några större problem med segregation (Skolverket Polhemsgymnasiet 2004).

I Polhemsgymnasiets tillsynsrapport från 2011 hade skolans elevantal ökat till 1011 men fördelningen mellan pojkar och flickor var likadan som år 2004. Till skillnad från Angeredsgymnasiet har det inte skett några stora förändringar på skolan. Elevernas snittbetyg var fortfarande över medelvärdet och skolan ansågs behålla den goda standard som de hade under den förra rapporten. Men något som har förändrats från det förra tillsynsbesöket är att man inte har lika stort fokus på ett arbete med andra skolor för ett internationellt utbyte. Skolans organisation har inte heller förändrats sedan 2004 (Skolinspektionen Polhemsgymnasiet 2011).

6.3. Intervjuer Angeredsgymnasiet

Vid första besöket intervjuades en lärare. Under andra besöket pratade vi med två rektorer, tre lärare och två elever. För respondenternas anonymitet har vi inte tagit med deras namn utan givit dem benämningar som visar deras position på skolan. De som intervjuades var:

Rektor - sedan 2011. Tidigare rektor på Kunskapsgymnasiet.

Specialpedagog och utvecklingsrektor - sedan 1998.

Lärare 1 – Undervisat på skolan sedan 1996.

Lärare 2 – Undervisat på skolan sedan 1986.

Lärare 3 – Undervisat på skolan sedan 2011.

Lärare 4 – Undervisat på skolan sedan 1998.

Elev 1 – läser Samhällsprogrammet. 19 år och går sista året i gymnasiet.

Elev 2 - läser Samhällsprogrammet. 19 år och går sista året i gymnasiet.

Frågorna vi ställde varierade beroende på vem det var vi intervjuade, eftersom rektorer och lärare har större insikt i hur skolan fungerar jämfört med elever. Därför valde vi att dela upp resultatet i två delar, där rektorernas och lärarnas svar läggs fram först och därefter återges elevernas respons.

6.3.1. Arbeta mot segregation

Den första, och mest självklara frågan vi ställde till rektorerna och lärarna var att de skulle berätta hur deras skola arbetar för att minska segregation. Vi hade ett antal nerskrivna frågor som skulle ställas till de som intervjuades, men dessa var tänkta att öppna för diskussion kring problemet. Därför gavs de möjligheten att utveckla sina svar så att vi skulle kunna förstå deras åsikter på bästa möjliga sätt. Många samtal ledde till att segregation diskuterades i andra sammanhang än skolan och detta gjorde att vi kunde förstå deras ståndpunkt om problemet i helhet.

I denna fråga gav lärarna, och till en viss grad rektorerna, överensstämmande svar. De berättar att det alltid funnits flera program för att minska segregationens effekter på skolan. Det projekt som dominerat de senaste två åren har varit Angeredsuppmaningen där flera företag gått ihop med kommunen och skolan för att förbättra segregationen i området.

Rektorn som är positivt inställd till det nya projektet och tror den har större potential än föregående program för att bekämpa segregation. förklarar projektet på detta vis:

“Ett av de största programmen vi har för att minska effekten av segregation är Angeredsuppsmaningen som startades 2013. Detta program startades i samarbete med flera politiker och fler än 60 företag. Hos företagen har våra elever möjligheten att praktisera, få sommarjobb och forma kontakter och nätverk.”

Angeredsuppsmaningen är något de allra flesta vi intervjuade tar upp och specialpedagogen på skolan, som är en av flera initiativtagare till projektet, tror väldigt mycket på det. Han förklarar hur det förhoppningsvis kommer att göra det lättare för elever, både från Angered och utanför, att skapa nätverk och integrera bättre med resten av staden:

“Det som jag fokuserar mest på just nu och som är skolans stora projekt är Angeredsuppsmaningen. Här har alla aspekter av samhället kommit tillsammans för att minska segregationen i Angered. Målet är att vi förhoppningsvis får in elever från andra delar av staden och att våra egna elever får kontakter utanför Angered. Många tycker att skolan kan vara som en inlåsning av eleverna där dem har svårt att få en ingång till samhället.”

Men alla är inte nöjda och några lärare litar inte på att programmet kommer att lyckas med att ändra något på skolan. En av dessa, Lärare 1, tycker inte att alla dessa program hjälper situationen på skolan och är starkt kritisk mot politikerna i Göteborg som han menar använder skolan som någon sorts marknadsverktyg.

“Det finns ju alltid flera olika programutbud som försöker förbättra segregationen och skolan i allmänhet. Jag tycker att allt det här är marknadsföring. Det funkade inte med PBL och jag tror inte att det kommer fungera med Angeredsuppsmaningen. Sådana program införs ungefär var femte år av politiker och rektorer som en satsning för att förbättra skolan men inget konkret ändras. Så ja, det finns många program men jag vet inte om det är till så stor hjälp för skolan.”

När vi ställer frågan till Lärare 3 uttrycker han också oro och är lite skeptisk till alla dessa program. Han delar till stor del Lärares 1 tankar och undrar om skolan bör ha flera program för att minska segregationen istället för att bara anpassa sig till läget:

“Diskussioner och program för att bekämpa segregation har alltid funnits på skolan men under de senaste åren har det blivit sämre och sämre. Jag vet inte om man aktivt borde försöka minska segregationen i skolan eller om man bara ska göra det bästa av situationen. Jag kan tycka att det inte finns mycket man kan göra här på skolan givet segregationen i Göteborg.”

Men även positiva röster finns att hitta bland lärarna som tycker att Angeredsuppmaningen är en nystart för skolan och är mer omfattande än tidigare program för att minska segregationen i skolan. Lärare 4 tar, liksom specialpedagogen, upp att eftersom projektet är samordnat med flera andra aktörer så har den bättre förutsättningar att lyckas än PBL:

“Angeredsuppmaningen är ju kanske det bästa programmet man kommit på under alla år jag arbetat på skolan. Den känns mer övertygande än till exempel PBL för att man försöker involvera hela samhället för att minska segregationen, till skillnad från att bara inrikta sig på skolan.”

6.3.2. Beslut och resurser

I det andra temat presenteras hur mycket av skolans resurser som läggs på att minska de negativa effekterna av segregation och hur de kommer fram till beslut. Vi frågar även om alla på skolan känner att de har en röst.

Rektorn och specialpedagogen nämnde inte något betydelsefullt gällande skolans resurser för att minska effekten av segregation. På frågan om lärare och elever har ett inflytande över beslut som tas, gav respondenterna instämmande svar.

Rektorn svarar att skolledningens beslutsfattande influeras starkt av lärarna men att det inte alltid går att ta till sig varenda åsikt:

“Skolledningen är väldigt positiva till att lärarna kommer med idéer och vi litar på att de gör sitt bästa. Vi försöker lyssna så gott det går men det är vi rektorer som fattar de stora besluten. Men det är även viktigt att veta vad lärarna och eleverna tycker.”

Specialpedagogen går ett steg längre och anser att lärarna har en mycket betydande makt på skolan:

“Lärarna får väldigt fria tyglar och är med i ganska många beslut. Om de känner för att prova något nytt är de välkomna att göra de. På ett sätt kan jag tycka att de ibland har mer makt än oss i skolledningen. Men kanske i stora beslut, som omfattar hela skolan, så är deras inflytande begränsad.”

Lärare 1 går även in på resursfördelningen på skolan och kritiserar hur de används, speciellt hur mycket som går åt på att marknadsföra skolan:

“Förutom att för mycket läggs på marknadsföring så används resurser ganska bra här på skolan.”

Men på frågan om hur mycket lärarna har att säga till om, är han mer positiv:

“Lärarna på skolan har faktiskt ganska stor makt men det är inte alltid att rektorerna lyssnar eller kan göra något.”

6.3.3. Friskolornas påverkan

Nästa tema rör sig om hur respondenterna tycker att friskolorna har haft en negativ effekt på skolan. Både lärare och rektorer är överens om att friskolornas intåg gjort det svårare för de kommunala skolorna och att konkurrensen om elever har hårdnat. Detta leder till att arbetet med att minska segregation blir ännu mer problematiskt.

Rektorn nämner att det stora bekymret är att ungdomar från Angered kommun, som kommit in på friskolor eller andra skolor inne i centrum, som sedan hoppar av och söker in till Angeredsgymnasiet istället:

“Friskolorna har ökat konkurrensen och vi behöver i högre grad marknadsföra oss ännu mer. Man märker ju av att många elever med invandrarbakgrund, som går ut årskurs nio med höga betyg söker in till skolor inne i stan och till friskolor mer nu än tidigare. Innan hade dem kanske stannat kvar i Angered. Men det jag märker av, och detta hände även i Kunskapsgymnasiet, är att många av dessa elever som sökt in till skolor i stan väljer att komma till Angeredsgymnasiet efter bara någon månad. Därför är vår antagningsperiod öppen fram till November så att elever som söker sig tillbaka till Angered har möjligheten att kunna göra det.”

Han utvecklar sitt argument:

“Många tycker att de inte passade in på friskolorna och att pressen blev för hög. Andelen av sånna elever är väldigt hög och detta är ett problem för både friskolorna och Angeredsgymnasiet eftersom det ökar segregationen på båda håll.”

Lärarna håller med rektorn om att friskolorna gjort det svårare för Angeredsgymnasiet och Lärare 2 förklarar även hur “återvändare” skapar stora problem för skolan:

“Ja, friskolorna har haft en negativ effekt på Angeredsgymnasiet. Elever med bra betyg från Angered söker sig hellre till friskolor inne i stan. Ett stort problem är att många av dem kommer tillbaka. På ett sätt är det bättre att vi får tillbaka elever med högre betyg men det kostar också väldigt mycket pengar att få in dem i klasser och läroplaner en eller två månader efter att terminen har startat.”

6.3.4. Utveckling och framtid

De sista frågorna går in på vad rektorn och lärarna anser att skolan kan göra bättre ifrån sig för att minska de negativa effekterna av segregation. Vi frågade även på vilket sätt utvecklingen har varit på skolan under de senaste fem till tio åren och deras tankar inför framtiden.

Rektorn tycker att program som tidigare införts inte lett till någon betydelsefull förändring men hoppas ändå att de närmsta åren kommer att bli bättre. Han tar också upp anledningen till varför PBL inte fungerade.

“Vi försökte alltid förbättra skolan när det gäller segregation. Tidigare hade vi PBL som var unikt och populärt men efter att friskolorna också börjat använda sig av detta program, minskade de sökande från andra delar av Göteborg. När det introducerades 2004 fungerade det väldigt bra och antalet svenska elever från centrum ökade. Men flera lärare tyckte inte om programmet och avgick i protest men jag tycker att det hade några positiva drag. PBL lades, som sagt, ner 2011.”

Rektorn pratar även om hur situationen ser ut på skolan för tillfället och medger att den höga segregationen är oacceptabel. Detta leder till att Angeredsgymnasiet jobbar extra hårt för att hitta lösningar till dessa problem:

“Just nu är det ungefär 90% av eleverna som är av invandrarbakgrund, både första och andra generations invandrare. Skolan är mer segregerad än själva Angered som kommun. Detta är ju något som måste förbättras. Segregation genom blandning, det vill säga att bara försöka få in fler elever med svensk etnicitet, fungerar inte. Lösningen måste vara mer igenomtänkt än att bara lägga olika elever under samma tak. Därför försöker vi vara dubbelt så bra som andra skolor på att minska segregationen. I den bästa av världar ska skolan vara motorn i en samhällsutveckling när det gäller segregation.”

Specialpedagogen är väldigt positiv och tror att skolan har en väldigt ljus framtid. Han anser att Angeredsgymnasiet är progressiv jämfört med andra skolor och att projekten som är på gång nu kommer göra skolan till en av de populäraste i Göteborg.

“För kanske tio år sen var det mindre segregerat men just nu är Angeredsgymnasiet totalsegrerat. Som sagt försöker vi ändra på det här med bland annat Angeredsuppmaningen. Jag tror att om fem år kommer det här vara en av Göteborgs mest hypade skolor. Jag tror verkligen att vårt arbete kommer bära frukt och vi ligger först när det gäller att införa och prova nya pedagogiska metoder. Vi arbetar redan nu aktivt för att minska segregationen jämfört med andra skolor som inte gör något åt det och som bara blir sämre ju mer tiden går.”

Däremot är Lärare 1, till skillnad från rektorn väldigt pessimistisk om skolans framtid och tycker att skolan var bättre innan. Hans lösning på frågan är kontroversiell men är något som tidigare skett på andra skolor:

“Det var mycket bättre innan och de nya satsningarna för att minska segregationen kommer antagligen inte fungera. Angeredsgymnasiet används som en sorts reklam för politiker i deras strävan att vinna stöd. Jag tror inte att det finns en framtid för skolan. Den har spelat ut sin roll som en politisk leksak. Skolledningen och vi lärare har försökt göra vårt bästa men jag tycker att det är dags för skolan att läggas ner.”

Lärare 3 är inte lika dystert som sin kollega och tycker att skolan fortfarande har en roll att spela, men ger också ut en varning om vad som kan ske om projekten för att förminska segregation misslyckas:

Den nya satsningen (Angeredsuppmaningen) låter väl bra och jag tror att det finns en chans att den kan minska effekterna av segregation. Jag tror att Angeredsgymnasiet behövs för elever som kan ‘glömmas bort’. Men det kan även bli som ett reservat för nordöstra Göteborg där misslyckade elever placeras.”

Till sist har vi tagit med våra elevintervjuer. Vi frågade de om de ansåg att skolan var segregerad och vad skolan kan göra för att minska de eventuella negativa effekter som segregation kan frambringa.

Elev 1 och 2 tycker att skolan är mer segregerad nu än för några år sedan och att man diskuterar detta ganska mycket nu efter skottlossningarna i Biskopsgården. De tar även upp att segregationsproblemet är så ingrodd att många elever inte längre bryr sig och “[...] vill bort härifrån [...]”. De anser att om det ska ske någon ändring krävs att hela skolsystemet ändras och Sara tillägger att “[...] annars vet jag inte hur det kan bli bättre [...]”

Besöken och intervjuerna på Angeredsgymnasiet skedde den 24:e April och 4:e Maj. Det var ganska tydligt att vårt första besök kom vid en oläglig tid eftersom det under morgonen skett ett inbrott på ett av skolans kontor. Detta ledde till att det var svårt att få tag på lärare att intervjua. Stora delar av Angeredsgymnasiet är även stängd för personer som inte går på skolan och man behöver ett passerkort för att få tillgång till hela skolan. Vårt andra besök kom under en mer passande tid och det var mycket lättare att genomföra intervjuer.

6.4. Intervjuer Polhemsgymnasiet

Vid första besöket vid Polhemsgymnasiet intervjuades fem personer: En rektor, två lärare och två elever. Vid andra besöket pratade vi med en rektor och två lärare. De som intervjuades var:

Rektor 1 - sedan 2000.

Rektor 2 - sedan 2011.

Lärare 1 – Undervisat på skolan sedan 2014.

Lärare 2 – Undervisat på skolan sedan 2010. Var även lärare på Angeredsgymnasiet från 2003-2010.

Lärare 3 – Undervisat på skolan sedan 2009.

Lärare 4 – Undervisat på skolan sedan 2013.

Elev 1 - Läser Naturvetenskapsprogrammet. 18 år och går sista året i gymnasiet.

Elev 2 - Läser Naturvetenskapsprogrammet. 19 år och går sista året i gymnasiet.

Frågorna som vi ställde till respondenterna på Polhemsgymnasiet skiljer sig något från dem som rektorena och lärarna fick i Angeredsgymnasiet. Detta beror på att information från tillsynsrapporter om till exempel olika program som skolorna haft, influerat våra frågor. Men för det mesta kommer det se likadant ut som våra tidigare intervjufrågor.

6.4.1. Arbete mot segregation

Första frågan vi ställde var hur skolan arbetar för att minska de negativa effekterna av segregation. Därutöver undrade vi om deras utbytesstudentprogram fortfarande är aktivt då de nämndes i tillsynsrapporten från 2004 men inte i den från 2011.

Rektor 1 säger att det inte finns något specifikt arbete för att minska effekten av segregation men att ämnet behandlas av lärarna.

“Vi har inga klara direktiv från Göteborgs utbildningsnämnd när det gäller segregation. Vi har inte sett några problem med segregation i skolan och därför har vi inte lagt någon större fokus på det. Det förs ju säkerligen diskussioner om ämnet i klassrummen men det är något lärarna själva initierar.”

På frågan om utbytesstudenprogrammet svarar han att det fortfarande finns kvar, där”[...] våra elever åker till andra länder och vi även tar emot elever [...]”

Rektor 2 nämner att även om ungdomar från hela Göteborg söker sig till skolan har de inte ett särskilt program för att minska segregationen.

“Jag ser segregation, eller rättare sagt integration som något självklart. Som sagt har vi elever från över hundra grundskolor och från alla kommuner i Göteborg. Men nej, vi har inte några speciella planer för att motarbeta segregation.”

Hon tycker inte heller att det finns något koordinerat utbytesprogram längre:

“Det finns inget klart utbytesprogram längre eftersom den läraren som ansvarade för det har slutat. Men det händer fortfarande att våra elever åker till andra skolor i USA och Europa och att vi tar emot elever från till exempel Kina.”

De flesta lärare var överens om att diskussioner om segregation sker i klassrummen men inget mer konkret än det. Lärare 1 tar upp att efter händelserna i Biskopsgården har elever på skolan börjat ta det på större allvar:

“Det finns ju inte några specifika program eller anvisningar som vi har på skolan, det tror jag inte. Men diskussioner om jämställdhet och segregation har börjat ta fart på skolan, speciellt efter alla dessa skjutningar på Hisingen. En elevgrupp har bildats där man diskuterar problemen.”

6.4.2. Beslut och resurser

Vidare frågade vi hur de kommer fram till beslut på skolan och om alla känner att de har en röst. Vi frågade även om hur mycket av skolans resurser som används för att minska negativa effekter av segregation. Resursfrågan är främst riktad till rektorerna.

Rektor 1 svarade att man inte har några klara direktiv för att lägga resurser på denna fråga, då han inte tycker att skolan har “[...] ett större problem [...]” när det gäller segregation.

När det gäller beslutsprocesserna på skolan, tycker han att skolledningen tar till sig lärarnas åsikter men att det för de mesta är de tre rektorerna som tar besluten:

“Det är vi tre rektorer som främst kommer fram till beslut. Självklart jobbar vi utifrån ramar satta av utbildningsnämnden. Detta betyder inte att vi struntar att lyssna på lärare och elever också men i slutändan gör vi vad vi anser är det bästa för skolan.”

Rektor 2 anser att skolan lägger mycket tid på att få elever som nyss påbörjat sina studier att känna sig välkomna:

“Vi lägger ganska mycket resurser på att integrera våra elever, speciellt elever i årskurs 1. Vi tar dem på klassutflykter och under det första läsåret är det läraren som delar in eleverna i grupper i ett försök att minska grupperingar och förbättra klassandan.”

Hon förklarar även att det finns ett nära samarbete mellan skolledning och lärarna med regelbundna möten:

“Vi har en samverkan med facket, där det flesta anställda på skolan är medlemmar, och med dem har vi ett möte varje månad. Vi träffar även elever så gott vi kan men till slut är det vi tre rektorer som tar besluten. Men man vill ändå ha med alla på tåget.”

Lärarna tycker att skolledningen, till en viss del, lyssnar på dem men har även förståelse för att rektorerna går sin egen väg eftersom det inte alltid är möjligt att följa lärarnas råd.

Lärare 2, som tidigare var lärare på Angeredsgymnasiet, tar upp ett exempel där lärarna fick vara med i ett viktigt beslut. Han har även några starka åsikter när det gäller segregation och vilka som verkligen bör få kritik gällande detta:

“Några beslut är inspirerade av vad vi lärare och elever tycker och det har blivit bättre i år. Förra året var det problem med en rektor och några lärare men vår röst hördes och man vidtog åtgärder för att ta hand om situationen. När det gäller beslut om segregation tror jag inte att det förekommer mycket på denna skola till skillnad från Angeredsgymnasiet. Jag kan förstå att rektorerna i några frågor måste följa riktlinjer från utbildningsdepartementet. De riktiga bovarna sitter i Göteborgs stad. Det känns som att de inte gör något åt segregation i skolan.”

Lärare 4 säger att när beslut skall tas, påbörjas en intensiv diskussion bland lärarna:

“Man påtalar ju problem till rektorerna men det är upp till dem att ta besluten. Jag vet inte hur mycket av deras beslut tas på grund av våra åsikter men vi lärare sinsemellan pratar väldigt mycket med varandra och diskuterar olika lösning på olika problem.”

6.4.3. Friskolornas påverkan

Nästa tema handlade om huruvida friskolornas ökade popularitet har påverkat skolan.

Rektorerna är överens om att friskolorna inte bidrar till en ökad segregation på deras skola. Av större intresse är rektor 2 svar, när vi tar upp att elever lämnar skolan och varför de gör det:

“Vi har ju elever som lämnar men det är något om alltid sker och jag tror inte att det beror på friskolorna. (Efter att vi nämnt att flera lärare och elever vi intervjuat har påstått att elever som lämnar Polhemgymnasiet är huvudsakligen ungdomar med invandrabakgrund, svarar hon):

“Vi tittar inte på enskilda elever och deras bakgrund på så sätt. Vi tittar på skolan som en helhet och försöker locka ungdomar från hela Göteborg. Just nu är det ungefär 20% av eleverna som kommer från en invandrabakgrund. Jag har ingen direkt uppfattning om det är flest elever med invandrabakgrund som lämnar skolan men om det stämmer är det en katastrof.”

Lärarna är inne på ett annat spår än rektorerna. Det tycker att friskolorna påverkat skolan ganska mycket i den mån att elever lämnar i större omfattning nu än tidigare. Lärare 2 påpekar även att det är flest elever med invandrabakgrund som lämnar:

“Jag tycker att de (friskolorna) ökar segregation. Det leder till att elever slutar för att de inte får bra betyg på de kommunala skolorna och börjar på någon friskola där det har en större möjlighet att få höga betyg. Av vad jag har märkt är det oftast elever med invandrabakgrund som lämnar och det ökar ju segregationen.”

Lärare 4 instämmer och tycker även att mer resurser går åt för att konkurrera. Att elever lämnar är något som de verkligen måste stoppa:

“Visst har friskolornas popularitet påverkat Polhem, det tycker jag. Det är mycket mer marknadsföring nu och en stor konkurrens om eleverna. Detta kräver resurser... att elever lämnar Polhem till friskolor för att få bättre betyg är verkligen ett problem och i sådana fall försöker vi få de att stanna men jag har själv inte märkt av att det händer så ofta.”

6.4.4. Utveckling och framtid

Den sista diskussionspunkten vi tog upp är vad skolan bör göra för att motverka segregations negativa effekter och hur de anser att den utvecklats de senaste åren. Vi undrade även om deras förhoppningar om skolans framtid.

Rektor 2 anser att “[...] åtgärder bör tas [...]” för att integrera elever bättre, fastän skolan inte har något större problem med segregation, än.

Lärarna tycker att utvecklingen på skolan inte har förändrats genom åren men att det nu finns problem som bör tas allvarligt. Lärare 2 är lite nedstämd när det gäller skolans framtid och hoppas att man tittar mer på andra skolor för att hitta lösningar. Han ställer sig frågande till skollidningens passivitet när det gäller segregationsfrågan:

“Det har skett små ändringar med segregation i skolan men det har inte synts väldigt mycket. Men personligen tycker jag att Polhem börjar svaja i denna fråga. Det blir bara värre och värre när elever fortsätter att lämna skolan och det samtidigt inte görs något åt problemet. Skollidningen har antingen ingen aning om situationen eller så bryr de sig inte. Även om inte Angeredsgymnasiet är ett perfekt exempel så bör man kanske titta lite åt deras håll för att se hur de försöker minska problemen med segregation i skolan. Man kan väl också införa program där lärare och elever känner sig mer delaktiga i skolans arbete.”

Lärare 3 tar även hon upp problemet med elever som lämnar och hur det inte går att läsa svenska som andraspråk, men är inte lika negativ om skolans framtid som Lärare 2 är:

“Det fanns ett problem med att det inte gick att läsa svenska som andraspråk på skolan men det håller på att fixas... ett annat problem är att elever börjar lämna skolan mer och mer. Skolan har annars varit likadan sedan innan och jag tror att det kommer att se likadant ut om några år.”

Slutligen ser vi vad de två elever vi intervjuade tycker om deras skola. Är den segregerad? Vilka åtgärder kan tas för att begränsa segregationens negativa effekter?

Elev 1 tar upp att det finns grupperingar på skolan men tror att detta är allmänt något som “[...] händer naturligt [...]” och han har själv inte märkt av att de finns problem med segregation på skolan. Men han nämner att det förekommer diskussioner i klassrummen.

Elev 2 är inte lika obekymrad och anser, likt lärarna, att stora problem existerar på skolan, som att det förekommer grupperingar och det leder till att elever lämnar:

“Delvis är den segregerad. Det finns grupperingar och elever med samma bakgrund sitter helst med varandra men det sker ingen diskriminering utan jag tror detta är något som bara sker organiskt. Men jag känner flera vänner som har lämnat Polhem i årskurs 1 för att det var för höga krav och för att de kände sig utanför. De flesta var invandrare. Det är ett problem och jag tror att segregation i skolan blir sämre på grund av detta. Man borde verkligen kämpa för att få eleverna att stanna kvar på skolan. Jag vet inte exakt hur men något måste göras.”

Vårt första besök på Polhemsgymnasiet var den 16:e april 2015 och det andra var den 5:e maj. Under båda dessa besök la vi märke till att skolan, till skillnad från Angeredsgymnasiet var lugn och organiserad. Skolan är öppen, lättillgänglig och det var lätt att hitta lärare och elever att intervjua. Enligt några lärare och elever förekommer det grupperingar på skolan och detta märkte vi av vid båda besöken. Något man också märkte ganska snabbt var att elever med invandrabakgrund oftast satt med varandra.

7. Tolkningar av empiriskt resultat

7.1. Jämförelse av skolorna

Med resultatet i åtanke är det tydligt att båda skolorna har problem med segregation och dess negativa effekter. Hos Angeredsgymnasiet är stabilitet något som saknas. Skolan går regelbundet genom perioder där stora satsningar genomförs och fungerar i några år innan de överges och man går in i en ny period med dåliga resultat och en hög segregation. Detta är något man märker av efter att ha läst skolans tillsynsrapporter och genomfört intervjuer med rektorn och lärare. År 2004 var segregation hög och därför satsade man på att införa PBL. Det såg ut att fungera och segregationen blev klart bättre på skolan, men enbart i några år. Efter 2011, när PBL avskaffades, ökade problemen igen och siffrorna blev till och med sämre än 2004. Nu har ett till projekt startats, Angeredsuppmaningen, och frågan är om detta program verkligen kan påbörja en tid av förbättring och stabilitet på skolan.

Något mer oroande är att minskningen av segregationen i skolan efter att satsningar startas, inte lett till någon positiv förändring för betygen. Detta är i kontrast till vad Nordin kom fram till i sin studie, det vill säga att en minskad segregation förbättrar skolresultaten för elever.

Till skillnad från Angeredsgymnasiet har Polhemsgymnasiet ingen historia utav att använda sig av olika projekt och program för att förbättra segregation. En titt på tillsynsrapporterna ger bilden av en solid skola som inte har några stora problem. Detta stärks av rektorerna på skolan, där ingen är av uppfattningen att segregation är ett problem. Men några lärare är inte lika säkra på denna sak. De tar upp att diskussion om detta existerar men att inga andra åtgärder har tagits. Detta är oroande för dem eftersom de i högre grad än skolledningen märkt av hur segregationen påverkat skolan.

Detta leder oss till den viktigaste delen av vår analys, som med vår insamlade empiri blir tydlig: Parallellen mellan skolorna när det gäller den negativa effekten av segregation. Efter intervjuerna finns det en tydlig trend som märks av på båda skolorna. Till synes har de två motsatta problem. På Polhemsgymnasiet lämnar elever med invandrarbakgrund medan Angeredsgymnasiet får in en ström med elever som hoppat av en kommunal skola (eller en friskola) och vill börja på skolan. Polhemsgymnasiet vill självklart bromsa denna utveckling, fastän skolledningen inte är helt medvetna eller kanske ovilliga att göra något åt det. För Angeredsgymnasiet leder denna strömning av elever till att öka segregation på skolan

eftersom de flesta som söker sig dit är av invandrarbakgrund. Även på Polhemsgymnasiet ökar segregationen då det blir en minskning av elever med utländsk bakgrund.

Det som på ytan ser ut som två distinkta problem är egentligen en del av ett övergripande dilemma för skolorna. Denna problematik kommer diskuteras vidare i vårt slutsatsavsnitt

7.2. Skolorna och Systemteori

När vi tittar på skolorna ur ett systemteoretiskt perspektiv finner man några intressanta kopplingar. Första disciplinen i Senges teori, Personligt Mästerskap, finns till en viss grad på båda skolorna. Skolledningarna vill att lärare och elever skall vara aktiva och bidra med idéer och tankar. Detta är något som är självklart i Sverige men i hur stor utsträckning tillämpas detta i de två skolor vi undersökt?

I Angeredsgymnasiet uppmuntras lärare konstant att komma med förslag och dessa tas med allvar av skolledningen, som i de flesta fall, även ger lärare friheten att implementera ändringar de tycker behövs. Vidare lyssnar också lärarna och rektorerna på elevernas åsikter. På Polhemsgymnasiets är det likadant men här är lärarna mindre involverade i skolledningens beslutsfattande. Rektorerna är intresserade av lärarnas och elevernas synpunkter men det är inte många beslut som är inspirerade av dessa. Ett sådant fall är när några av lärarna har tvivel gällande skolans arbete för att minska segregationen och stoppa utflödet av elever som lämnar skolan. Detta diskuteras mellan lärarna medan rektorerna är omedvetna om problemet.

Nästa punkt är Tankemodeller, som är antaganden individer använder sig av för att förstå sin omgivning och kunna ändra på den. Här har lärare och skolledningen skilda meningar om Angeredsgymnasiet. Man kan säga att skolledningen jobbar i tankemodellen att nysatsningar och olika projekt är tänkta att förminska effekten av segregation och förbättra skolan. Detta ser man när program efter program införs men misslyckas. En konsekvens är att det hindrar dem att hitta andra lösningar på problem. Men på skolan finns det lärare som också kan sägas vara fast i sina tankemodeller, men istället för att vara positiva till försöken att förbättra skolan ser de alla ansträngningar som onödiga. De antar att de inte finns något att göra. Hos Polhemsgymnasiet är rektorerna också positiva. Här tänker de utifrån tidigare erfarenheter och förutsätter att skolan inte kommer att förändras på ett märkbart sätt. De flesta lärare är också inne på denna linje men är ganska skeptiska till vad de kan göra för att ha en

effekt på beslutsprocesser. En risk blir att de fastnar i detta tankemönster och blir begränsade i sitt arbete för att utveckla skolan och motverka de negativa effekterna av segregation.

Angeredsgymnasiet är i högre grad måna om att lyssna och ta till sig av vad lärare och elever tycker. Detta försök att få fram en gemensam vision för skolan bygger på att individerna i organisationen kan arbeta och stödja varandra. Visserligen kan man tänka sig att Angeredsgymnasiet, på grund av deras öppenhet för lärares åsikter, är ganska bra på att utforma en vision men tidigare har det haft svårigheter med detta. Ett exempel är när PBL infördes 2004. Som sagt var många lärare kritiska till programmet och framförde sina invändningar till den dåvarande rektorn. De gavs då ett ultimatum: att arbeta med PBL eller avgå. Många valde att avgå. Detta visade prov på en avsaknad av en gemensam vision och teamlärande. Men de senaste åren har skolan i högre grad rådgjort med lärare om vilka program som bör implementeras.

Däremot är inte Polhemsgymnasiet lika aktiva i ett sådant arbete. Förvisso är det viktigt för dem att veta vad lärare och elever tycker men det har inte en stor påverkan på hur de formar sin vision och tar beslut. Lärarna känner sig inte alltid uppmärksammade av skolledningen och då blir det svårt att skapa en vision och få hela skolan att samarbeta. Trots det har de ändå en förståelse för att de står utanför beslutsprocessen.

Allt detta kulminerar i den femte disciplinen, Systemtänkandet, och hur skolorna integrerar de föregående punkterna när de ser till helheten av organisationen. Båda skolorna har en grad av varje disciplin i sitt system - något som är förväntat av de flesta skolor - men ändå går det att urskilja skillnader. Angeredsgymnasiet passar bättre in på teorin på det sätt att de utnyttjar de flesta delar av skolan när nya idéer och visioner (om segregationen men även andra områden) skall planeras. Polhemsgymnasiet involverar inte hela skolan på samma sätt och disciplinerna tillämpas inte lika flitigt.

Bägge skolor har långt kvar för att bli en perfekt lärande organisation och när det gäller beslut om segregation kan det göras mer för att få alla parter involverade. Men allt som allt ligger skolorna bra till när man applicerar Senges fem discipliner på hur de arbetar.

8. Diskussion och slutsats

Syftet med studien var, som sagt, att undersöka skolorna och se hur de arbetar för att minska segregationens negativa effekter. Angeredsgymnasiet hade mycket att tillföra eftersom de i flera år kämpat med detta. Därför har det varit lite lättare att analysera dem. Det man kan konstantera är att skolledningen och lärarna på skolan verkligen försöker förbättra situationen och fastän tidigare program inte givit önskvärda resultat, är det nya projektet, Angeredsuppmaningen, större och har bättre förutsättningar på grund av att hela samhället engagerat sig. Polhemsgymnasiet är nästan raka motsatsen då de inte hade mycket att förse i denna aspekt men deras resonemang kring problemet är intressant och man ser tydligt att skolan inte kan vara passiva i frågan om segregation.

Systemteorin var inte heller svår att tillämpa på skolorna och detta kanske beror på att de fem disciplinerna är så övergripande och kan anpassas för att analysera de flesta organisationer. Men de har gett oss viktig information och ökat vår förståelse för hur skolorna arbetar. Senges teori är självklart krävande för en organisation och är, som sagt inte gjorda för att uppnås. I vår studie har det visats sig att skolan som arbetar mer utifrån de fem discipliner har en sämre segregation men detta visar inte hela bilden av problemet. Därför bör man inte avfärda teorin utifrån detta. Senges teori kan vara till stor hjälp för flera andra skolor där segregation eller allmänt andra problem är på uppgång. Speciellt är det skolledningarna som behöver inse att problem finns på skolorna innan de blåser upp och med hjälp av disciplinerna kan de göra det. Polhemsgymnasiet kan, i detta sammanhang, vara ett bra exempel eftersom segregationen på skolan är i sin begynnelse. Dock kan man fråga sig hur mycket makt de har för att fundamentalt kunna ändra sina skolor och anpassa dem till en lärande organisation.

Det leder oss till vår slutsats där man tydligt märker att Angeredsgymnasiet lägger större vikt vid att minska segregationsproblemet än vad Polhemsgymnasiet gör. Men det innebär inte att Angeredsgymnasiet lyckats med sitt arbete eller är bättre som skola. De är också en bättre lärande organisation om man utgår från Senges teori men detta behöver inte heller innebära att ju mer man försöker använda sig av disciplinerna desto sämre skolan blir. Något viktigt man bör ha i åtanke är att skolorna har olika utgångslägen när det gäller att arbeta med segregation, där Angeredsgymnasiet har svårare socioekonomiska hinder att överkomma.

Ett annat problem som togs upp väldigt mycket i analysen var även hur elever (med främst invandrarbakgrund) lämnar Polhemsgymnasiet. Detta har inte ändrat kvaliteten på skolan till det sämre men är ändå ett stort bekymmer som inte heller enbart drabbar dem. Det motsatta sker på Angeredsgymnasiet. Denna problematik är central för att förstå varför segregationen tillsynes ökat markant i Angeredsgymnasiet, från 65% elever med invandrarbakgrund år 2004 till cirka 90% år 2015. En av de stora anledningarna till detta är, som sagt, elever som läser årskurs 1 på gymnasiet hoppar av sin utbildning på skolor med höga krav (eller friskolor) och ansöker om att få börja på Angeredsgymnasiet.

Vi anser att om denna utveckling fortsätter, finns en risk att en klar segregation mellan flera andra skolor blir en verklighet.

När elever (med invandrarbakgrund) flyttar mellan skolor på detta sätt blir risken stor att Angeredsgymnasiet och andra gymnasier där majoriteten har utländsk bakgrund förvandlas till vad en lärare varnade för: ett reservat. Det blir en tydlig åtskillnad mellan var elever med invandrarbakgrund och de med svensk etnicitet väljer att studera. Risken finns att en ökad segregation i skolorna även ökar samhällssegregationen där elever i högre grad väljer skolor där dem vet att de kommer passa in.

Friskolorna, och vilken roll de har i segregationsfrågan, har varit en av de större diskussionspunkter i denna studie. Majoriteten av de intervjuade tyckte att friskolorna försvårat arbetet med att minska segregation, bland annat genom att mer resurser går åt till att göra de kommunala skolorna attraktiva och synliga. Med Lidboms studie i åtanke tycker vi att detta är intressant då våra resultat motstrider med hans slutsatser.

Studien har varit intressant att genomföra och även väldigt lärorik. Vi har insett att segregation i skolan är ett större problem än vad vi tidigare trodde. Förhoppningsvis kan de som läser arbetet också inse detta.

Slutligen vill vi även kommentera skolorna i studien och komma med några förslag som vi tror kan vara till nytta. Medan Angeredsgymnasiet verkligen försöker att förbättra sin situation får vi även känslan av att de är lite för entusiastiska inför framtiden. Man litar väldigt mycket på olika projekt och detta är kanske något som ledit till en grad av trångsynthet på skolan. Ett förslag är att titta på skolor som lyckats med att förminska de negativa effekterna av segregation.

Vi tycker att Polhemsgymnasiet även kan göra bättre ifrån sig när det gäller segregationsfrågan. Det är ganska uppenbart att de har problem och det är särskilt skolledningen som behöver acceptera detta. Här kan det vara bra att öka involveringen av lärarna i beslutsfattandet eftersom flera av dem vet om att elever lämnar.

Bilden vi har fått, efter att ha skrivit denna studie, är att det krävs ganska mycket för att lösa segregationsproblemet i Göteborgs skolor och just nu ser det inte ut som att detta kommer ske under den närmsta tiden.

9. Referenslista

Litteratur

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individen och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Senge, P. (1994). *The fifth discipline - The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.

Artiklar

Johansson, M., Schmidt, A. (2005). Integrationsarbetets effekter i skolan - en jämförelse mellan Biskopsgården och Torslanda (Kandidatuppsats). Göteborg: Sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet.

Lidbom, A. (2010). School Choice in Sweden: Effects on Student Performance, School Costs, and Segregation. *Scandinavian Journal of Educational Research*, vol. 54, nr. 6, 615-630.

Nordin, M. (2011). Immigration School Segregation in Sweden. *Population Research and Policy Review*, vol. 32, nr. 3, 415-435.

Webbsida - Dagstidningsartikel online

Johansson, M. (2012, 8 november). Skolan är mer segregerad än bostadsområdena. Göteborgsposten. Hämtad 2015-03-23, från <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.1122872--skolan-ar-mer-segregerad-an-bostadsomradena->

Sundell, A. (2013, 14 november). Göteborg Sveriges tredje mest segregerade kommun. Metro. Hämtad 2015-03-23, från <http://www.metro.se/goteborg/goteborg-sveriges-tredje-mest-segregerade-stad/EVHmkl!!IQni3zCRTAVt6/>

Svensson, S., Suhonen, D., & Wingborg, M. (2014, 9 september). Alla förlorar på en segregerad skola. Göteborgsposten. Hämtad 2015-03-23, från

<http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2483171-alla-forlorar-pa-en-segregerad-skola>

Webbsida

Nationalencyklopedin, segregation,

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/segregation>

Hämtad 2015-05-13

Skolinspektionen. (2014). Kommunernas resursfördelning och arbete mot segregationens negativa effekter i skolväsendet. Hämtad 2015-03-23, från

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2014/segregation/kvalgr-segregation-slutrapport.pdf>

Webbsida - Tillsynsrapporter

Skolverket. (2004). *Utbildningsinspektion i Angeredsgymnasiet*. Hämtad 2015-04-27, från

<http://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=46868>

Skolinspektionen. (2011). *Beslut för gymnasieskola - efter tillsyn av Angeredsgymnasiet i Göteborgs kommun*. Hämtad 2015-04-27, från

<http://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=161739>

Skolverket (2004). *Utbildningsinspektion i Polhemsgymnasiet*. Hämtad 2015-04-28, från

<http://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=46858>

Skolinspektionen (2011). *Beslut för gymnasieskola - efter tillsyn av Polhemsgymnasiet i Göteborgs kommun*. Hämtad 2015-04-28, från

<http://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=168583>